

snidenja in sva se videla zadnjikrat. Različna so bila najina pota. Imel je še dolg načrt za potovanje o počitnicah, mene je „vleklo“ domov k družini, k opravi. Še sem tu, a ti, Pavle, v nebesih. Da, učitelj čaka le kratka sreča na svetu. Kmalu se vidimo! Pax tibi!

Ivo Trošt.

† Slavko Cepuder.

Mlado, nadepolno življenje je podleglo kruti usodi. Slavko Cepuder, mož poln idealov in navdušenja za učiteljski stan, je postal v cvetju svojega življenja žrtev učiteljske morilke — jetike.

Poln idealov, pravimo, je bil on, ki je legel v prezgodnji grob. Da, res! Poln idealov in navdušenja za učiteljski stan je zapustil l. 1908. ljubljansko učiteljsko. Nanizal si je lepe načrte, kako bo služil svojemu narodu, ki ga je presrečno ljubil in koristil svojemu teptanemu stanu, ki mu je bil vdan z dušo in telesom.

Na to mlado, dehtečo cvetko v učiteljskem stanu je pa padel mraz ter ji zamoril razvoj že v popju. Kruta usoda je zanesla idealnega mladeniča pod brezsrčno vodstvo materialista, pustolovca in stratsnega strankarja! To je bil prvi smrtni udarec na mehko srce blagega Slavka Cepudra. Kaj je ta siromak prebil pod tem strankarjem, vemo mi, ki smo mu otirali solze in zalivali tolažilnega balzama v njegovo dušo. Tiste grde, nekolegialne spletke, ki so jih uprizarjali proti njemu, da bi bil očrnujen navzgor, da bi mu odjedli eksistenco, so zagrenile njegovo mlado življenje ter mu prizadejale smrtno rano. In to samo zaradi tega, da bi mladi mož zatajil svoj značaj in svoje prepričanje, ter vstopil v tabor tistih, ki se družijo z nasprotniki šolstva in učiteljstva ter zasledujejo vselej in povsod le svoje lastne koristi.

Ko ni šlo pri pokojnem Cepudru s terorizmom, je poizkusil njegov šef, brez značajni egoist, svojo srečo s sladkimi obljubami, ter mu ponujal stranski zaslužek v nekem klerikalnem zavodu.

Tudi to ni premotilo značajnega Cepudra. Ostal je zvest svojemu notranjemu prepričanju, četudi bi ostal brez službe! In ni malo manj kalo, pa bi bil ostal brez kruha, in njegovi ideali bi bili poteptani in uničeni bržkone za vselej. Njegovim fakičnim morilecem naj črv razjeda črno vest do konca dni! Mašuje naj se na njih z vso grozovito silo! — Tu so mu pa priskočili na pomoč njegovi napredni tovariši in prijatelji, ki so zastavili na merodajnih mestih ves svoj vpliv, da ni postal Slavko žrtev Nepomukovih spletk. Dobil je službo na Barju in kmalu na to pa na l. mestni šoli. To bi ga morali videti, kako vdan je bil temu svojima voditeljema, ker je spoznal v vsakem blagohotnega svetovaleca, tovariša in prijatelja. Zato se je pa obeh oklenil z vsem sreem in z vso svojo dušo. Bil je naravnost vzor pridnega in vestnega učitelja in odkritosrčnega tovariša. To izpričevalo mu je dal tudi njegov nadzornik, ko je pregledoval njegove vzorno spisane uradne spise in vestno spisane in popravljene izdelke učencev. Prepričal se je, da so delali Slavku Cepudru veliko krivico, ki je pa ni zakrivil nadzornik, ampak Jeglič! Taki ljudje niso vredni, da jih zemlja nosi!

In tako je ta mladi idealni mož pokusil že prvo leto svojega službovanja grenki učiteljski kruh, ki je pa tembolj grenak, če mu ga grene lastni tovariši in ga mora mehčati s svojimi grenkimi solzami.

Prestal je! — — —

V četrtek, dne 23. marca t. l., par minut pred poldnevom ga je objel smrtni angel ter ga rešil trpljenja in pomanjkanja. Rešil ga je bližine tistih, ki so mu že ob življenju kopali in izkopali grob! Njegova „dobra mamica“ — tako je on vedno nazival v družbi svojo mater — je sedela poleg njega ter pisala klerikalnemu trdosrčnemu, da bi ji v teh stiskah izplačal njen zaslužek, kar se pa ni zgodilo. Kar začne Slavko globokeje in bolj poredkoma dihati. Mati zaihti; na pomoč priskoči drugi sin; ta ga vzdigne, Slavko se nasmehne in — izdihne svojo blago dušo. Obenem pa je Osveta potrkala na vrata voditelja II. mestne šole.

In ta nasmeh se drži Slavka tudi na mrtvaškem odru, ki priča, da ga je božji angel povedel tja, kjer ni križev, težav, ne joku! —

Porodil se je Slavko Cepuder l. 1889. v Leskovcu, kjer je bil njegov oče nadučitelj, ki je bil pa pozneje premeščen na Studenec pri Krškem. Tu je bil oče nadučitelj, mati pa učiteljica. Ljudsko šolo je pohajal pokojni Slavko dve leti pri svojem očetu in dve leti pa pri svojih sorodnikih v Bolcanu na Tirolskem. Potem je prestopil v srednjo šolo. Prvi in drugi gimnazijski razred je dovršil v Beljaku, oziroma v Št. Pavlu na Koroškem; tretji in četrti gimnazijski razred je pa pohajal v Ljubljani. Nato je prestopil v ljubljansko učiteljsko, kjer je l. 1908. maturiral s prav dobrim uspehom.

Pokojnik je bil godbeno jako naobražen; do petja je imel posebno veselje. V Bizovniku je imel svoj pevski zbor in zadnje leto pred boleznijo je bil pevovodja pevskega društva „Slavec“. Tudi pri „Glasbeni Matici“ je bil neumorno delaven, kjer je poučeval učiteljske nike v pevovodstvu.

Obe leti svojega službovanja je bil odbornik „Ljubljanskega učiteljskega društva“, ki mu je v znak hvaležnosti položilo venec na krsto. Lep venec mu je poklonil tudi učiteljski zbor I. mestne šole, kjer je pokojnik nazadnje služboval. Spomnila se ga je tudi „Glasbena Matica“, ki mu je položila na grob lavorjev venec. Pred hišo žalosti mu je zapel ad hoc sestavljeni pevski zbor, obstoječ iz učiteljskih in članov pevskega društva „Slavec“.

Mlad se je ločil Slavko Cepuder od nas, a za sabo je zapustil sled in spomin neumorno delavnega narodnega učitelja, vzornega tovariša in kremenitega značaja.

V miru počivaj, blaga duša! Mi bomo poskrbeli, da se osetimo za krivice, storjene nad teboj!

Ob prezgodnjem grobu.

Manom Slavka Cepudra.

Manj strašna noč je v črne zemlje krili, ko so pod svetlim solncem sužnji dnovi!

Z nasmehom na obličju je umrl, in ta nasmeh mu je ostal na obličju še nadalje, ko je že končal trpljenje, ki mu ga je nakladalo življenje.

Bil je to oni ironični nasmeh, ki je z njimi prenašal najhujše udarce usode; oni ironični nasmeh, ki si mu ga lahko bral z obraza, če mu je življenje naklonilo tudi kako radostno urico. Trenuten lunin žarek v temoti dolge, viharne noči . . .

Stala sva na Marijinem trgu. Pripovedoval mi je, da je bil pri zdravniku in da pojde v bolnišnico. Težko je stal, komaj je hodil . . .

„Na Bizovnik pojdem še danes.“ — Po kaj? — „Učit pojdem.“ — Počemu, pojdi v posteljo. Slab si! — „Moram, obljubil sem. Prišli so me prositi kmetje sami.“ — Slab si, opravičili ti bodo. — „Ne; hoteli so zbor uničiti. Intrigirali so. Rovali so zoper mene. Pojdem! Obljubil sem in hočem pokazati, da imam trdno voljo in da ne delam sebi v dobiček. Peljal se bom, če ni drugače.“

Ne muči se! — In zopet ga je obšel oni ironični nasmeh. Zaničevalen se mi je zdel. Zakašljal je in odšel — —

In drugi dan so mi pripovedovali, da je bil v Bizovniku, učil je zbor peti. Nazaj ni mogel več sam. pripeljati so ga morali.

Hotel je iti drugi dan v šolo, a ni se mogel več dvigniti iz postelje. Moral je v bolnico . . .

Prišel je k meni: „Kaj sem napravil?“ — Kaj? — „Ne vem!“ — Od kje ta zmedenost? — „Bil sem na magistratu.“ — Zaradi česa? — „Prezrl sem nekaj napak pri korekturi v zvezkih.“ — In to so delikti, na podlagi katerih obešajo ljudi, uničujejo eksistenco? — „Da! Službe ne dobim!“ — Kdo je ovadil? — „Ne vem . . .“ — S čim pričajo? — „Zvezki leže na magistratu.“ — Kdo jih je nesel tja? — Ne vem — — — In kaj naj dokazujejo in dokažejo? — „Da ne znam slovenčine . . .“

In zopet mu je zaigral oni ironični nasmeh na obrazu. Bil je žalosten, potr in hotel je to prikriti.

In tako justicirajo uradno komisijo in izpričevala, ki jih ona izdaje! Kdo je ta človek? Poznam ga. Moj predstojnik je! Nočem ga imenovati.“

To je denunciacija!

„Da! . . . Vem! . . . Navajen sem. Ni to najhujši udarec, ki sem ga prebil tu!“

In zopet se mu je zazibal ironični nasmeh na licu. Rekel ni ničesar . . .

In tisti ironični nasmeh mu je ostal na obrazu tudi, ko je umrl. Molčal je; in ta nasmeh je pripovedoval in pričal zopet to, kar mi je sam pripovedoval tedaj.

Še več mi je povedal. — On molči, zato molčim tudi jaz. On ne more, zato ne morem tudi jaz: da bi zbujal srd in sovraštvo nanj, ki ga ni zaslužil.

Bil sem pri njem v bolnici. Ležal je v postelji. Govoril je tiho in hripavo. Obraz mu je bil blede in upadel, oči so mu žarele tako kakor prej; pogum in energija sta odsevala iz njih — tako kakor prej.

Zopet mu je zaigral nasmeh na obrazu. Dvignil se je na postelji, in ironični nasmeh mi je pričal, da je vesel mojega prihoda — ker že precej časa nisem bil pri njem.

„Glej, služil sem, plačo so mi ustavili.“ Slišal sem, rad bi pomagal! — „Služkinji odpovedo na štirinajst dni, meni sploh odpovedali niso, ustavili so kratkoma plačo.“

„Bolan sem, prosil sem za dopust in nisem ga dobil. Posla vzdržuje še štirinajst dni gospodar, če zbolim v času, ko je služil pri njem; meni so ustavili plačo in dopusta nisem dobil.“

„Supliral sem za rajnim Bahoveem pol leta, ko je on umrl, sem poučeval pol leta brezplačno. V počitnicah tudi nisem prejel niti vinarja. Potem mi niso hoteli dati službe . . . Sedaj so mi ustavili plačo, ker sem bolan in ne morem poučevati.“

„Smo li res na slabšem nego hlapeci?“ „Delal sem prošnje — brezuspešno!“ Prosili in pojasnjevali so drugi — — brezuspešno!

Žalosten sem odhajal od njega. Krivica se je godila, a zaman so jo pojasnjevali. Zaman, ker so iskali v bolezn — politike . . .

Okreval je malo, vstal je, a moral je zopet leči. Zavratna bolezen — jetika!

Bil sem pri njem na domu. Solnce je sijalo pri oknu in pri vratih od balkona v sobo.

„Bolje je. Solnce bo gorkeje, toplo bo, in pojdem na jug. Pojdem v zdravilišče. Krepkejši sem.“

In dvignil se je na postelji. Zakašljal je in moral zopet leči.

„Podpora sem dobil, a ne od deželnegaa odbora. Dobil sem jo od zdravnikov — od Društva za bolne na pljučih.“

In rečeno mi je bilo, da je dež. odbor odklonil prošnjo, ker mu je dalo podporo društvo zdravnikov. Hm! Osem mesecev bolezn, bolnica, zdravila in drugo, in odklonili so . . .

Da, da! V bolezn iščejo politike, kalijo mir, provzročujejo — bedo, smrt!

Ko bi hotel postati neodkrit, ko bi hotel zatajiti sebe, kakor so mu nasvetovali — — Vse, vse bi bilo dobro, le za poštenost ni pravice na svetu!

Zaslišim glas: „Mir in pokoj vsem, ki tu počivajo — —“

Mir, da — mir! Kdo to govori? Kdo je kalil mir in kdo je napravljajal prepir med slogo?

In spomnil sem se na besede: „Ne, hoteli so zbor uničiti. Intrigirali so. Rovali so zoper mene. Pojdem! Obljubil sem in hočem pokazati, da imam trdno voljo in da ne delam sebi v dobiček.“

„Mir in pokoj vsem, ki tu počivajo.“ Da, tu je mir, ker do sem ne sega vaša moč. Pod zemljo je mir, ker ga niste v stanu kaliti!

Umirali so zadnji akordi pesmi. Pevci, ki jih je sam vežbal, so mu izkazali zadnjo čast! —

Zapiral se je drugi grob v kratkem času! Bobnelo je kamenje na rakev, in odmevali so zamolkli udarci. Njih glas je bil votel, in zazdelo se mi je, da hočejo ti udarci nekaj povedati . . .

Grob se je zapiral vedno bolj in bolj, gomila je naraščala.

Končano je! — Med deževjem je zapihal veter in ko je obšel gomilo, je čudno zazvenel njega glas.

Zdelo se mi je, da čujem glas, ki mi pripoveduje še čudne dogodbe o dveletnem službovanju učitelja-trpca, ki ni klonil duha, ni omadeževal svoje časti in značaja in je moral mnogo, mnogo pretrpeti, dokler ni našel miru tam, do kjer ne sega njih moč . . .

Prepozno je! Krivice niste v stanu več poravnati! Nekaj kakor umor leži na vaši vesti!

Pravica v Istri!

V Istri smo tako srečni, da ni potrdil deželni odbor štirinajstim slovanskim občinam proračunov za l. 1911. S tem so ustavili tem občinam vse dohodke, ker vse te občine nimajo pravice pobirati občinske doklade. Prišle so zaradi tega v hudo stisko, ker nimajo s čim pokrivati svojih rednih in izrednih stroškov. In v „Edinosti“ od 24. marca t. l. čitamo, da je izdala neka občina ta-le razglas:

„Proračuni za l. 1911. še niso potrjeni. Zaradi tega se ustavlja vsa izplačila, kakor: a) zapadli obroki; b) šolski pavšali; c) čuvajnine; d) razne dnevnice; d) podpore ubogim; in sicer do preklica.“

Marsikomu se zdi čudno in trdosrčno to, a kdor pomisli, mu mora biti umljivo; zakaj kdor nima dohodkov, mora ustaviti izplačevanja: saj je vsakemu znan pregovor, ki pravi: „Tam, kjer nič ni, še vojna ne vzame.“

Prizadete so, oziroma bodo tudi šole teh občin, ker so zaradi deželnega zakona istrske občine dolžne staviti in vzdrževati šolska poslopja in njih opravo ter plačevati stroške za snajenje, kurjavo in druge potrebnosti v šoli, tako da dežela ne plačuje nič drugega kot učiteljstvo in učila. Občine so torej ustavile, oziroma ustavijo pavšale, s katerimi se plačuje snajenje, kurjava, tiskovine, kreda, črnilo i. dr. To so opravila, ki bi jih imeli opravljati šolski slugi. Ker pa bi narasli stroški, ako bi se postavilo na vsaki šoli slugo, dovoljuje deželni zakon, da oskrbujejo ta opravila šol. voditelji proti po c. kr. okrajnemu šol. svetu določeni odškodnini (§ 18. dež. zak. z dne 30. marca 1870, št. 20.).

V našem listu smo že povedali, da zaradi tega niso obvezani šol. voditelji oskrbovati opravila, izvirajoča iz pavšala, in je nekoliko šol, kjer ne oskrbujejo teh opravil. Ako je pa komu občina sedaj ustavila izplačevanje pavšala, je najenostavnejše, ako tudi on ustavi oskrbovanje teh opravil. Razume se, da to mora naznaniti občini in potem okrajnega deželnemu šolskemu svetu. —

S tem ostane šola brez krede, brez črnila in drugih potrebščin, a je v malo dneh toliko zamazana, da je nemogoče poučevati v njej iz zdravstvenih oziror. Okrajni in deželni šolski svet sta ravno oblastniji, katerih dolžnost je, da skrbita, da ne nastanejo take razmere in dolžnost je okrajnih zdravnikov, da v takih razmerah takoj ustavijo šolski pouk. Tudi je dolžnost deželnega šol. sveta, da skrbí, da se redno izplačujejo vsi stroški za šolo (§ 40. dež. šol. zakon z dne 27. julija 1875, 18). V normalnih razmerah mu je to lahko, ker ako noče katera občina pokrivati stroškov za šolo, se ji sekvstrira naklade pri davkariji, kar je pa v tem slučaju nemogoče; ker pa ne preostane c. kr. nametniku nič drugega, kakor da ustavi pouk na dotičnih šolah za nedoločen čas ali pa da poskrbi, da deželni odbor izvrši svojo dolžnost in potrdi preudarke prizadetih občin, ker tu gre za stroške, ki jih mora občina preudariti v isti meri, kakor ji je določil okrajni šolski svet. Žal, da v nekaterih občinah niso ti stroški sistemizirani po okrajnem šolskem svetu. Koprski jih je določil s svojim odlokom dne 28. oktobra 1910, št. 903, a so bile nekatere občine v svoji maniji, da nasprotujejo šolstvu in učiteljstvu, toliko kratkovidne, da so se pritožile proti temu. Upamo, da sedaj lahko uvidijo same to kratkovidnost.

Kakor smo prej rekli, bi lahko deželni šol. svet ustavil pouk na prizadetih šolah za dlje časa. V tem slučaju pa morajo nastopiti starši in se pritožiti pri ministru. Nadejamo se, da se dobi tudi dovoljno število državnih poslancev, ki bodo v državnem zboru interpellirali ministra za bogocastje in nauk; zakaj saj je on dolžan skrbeti, da se vrši državni zakon, ki določuje, da morajo vsi otroci od 6.—14. leta biti deležni pouka ljudske šole.

Vemo, da ne pojde vsa zadeva tako gladko, kot se jo popiše, in vemo, da bo marsikateri voditelj imel sitnosti in neprijetnosti, a vemo, da je vse to v borbi za obstanek in pravice našega naroda v Istri, in vemo, da v tem oziru ni še nikdar istrsko učiteljstvo pozabilo svoje dolžnosti!

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Učiteljsko društvo za šolski okraj Rudolfovo zboruje v nedeljo, 2. aprila t. l. ob pol 2. uri popoldne v dekliški šoli v Rudolfovem po tem vzporedi:

1. Poročilo predsednika.
 2. § 420. kaz. zak. in učitelj — vzgojitelj, predava gosp. preiskovalni sodnik A. Kuder.
 3. Mladina in alkohol, predava tovariš Fr. Zagorec.
 4. Volitev delegatov za Zavezino zborovanje.
 5. Slučajnosti.
- Na dnevnem redu so važne stanovske zadeve, zato pričakuje polnoštevilne udeležbe o d b o r.

Stajersko.

Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga, reg. zadruga z omejeno zavezo v Celju, je začela poslovanje ter je imela v nedeljo, dne 5. marca t. l., prvi uradni dan. Dozdaj je nad 20.000 K prometa. Zanimanje za zadrugo je jako živahno in vidi se, kako potrebna je bila.

Posejuje zadržnikom po 6% na razne načine vračevanja, a vloge sprejema od vsakogar po 5%. Da ustreže mesečnim vračevalcem, obrestuje vloge, ki dojdejo najpozneje do 5. dne meseca, že za ves dotični mesec. Položnice c. kr. poštne nakaznice so na razpolago!

Uradne ure so vsako nedeljo od 8. do 11. ure dopoldne v Celju, Breg št. 26, I. nadstropje.

Za natančnejša pojasnila pa se je oglasiti pod naslovom „Učiteljska zadruga — Griže pri Celju.“ Za odgovor je vedno pridjati 15 vinarjev v znakah.

Učiteljsko društvo za celjski okraj je zborovalo dne 25. marca t. l. Z gosti vred je bilo udeležencev okoli 50. Pred zborovanjem je bila pod spretnim vodstvom nadarjenega pevovodje tov. Pregelna pevka vaja. Zborovanje je bilo dokaj zanimivo. Razgovarjalo se je o gojitvi petja in o drugih aktualnih društvenih zadevah, pri kateri priliki je tovariš predsednik naglašal, da mora vse naše organizatorično stremiljenje zadovoljiti vedno jasnejše oblike, ki se kažejo v geslu: „Malo govoriti, a veliko in smoteno delati!“ Tov. Logar, znan kot ljubitelj narave in kot dober botanik, je prinesel nabasano puščico prvih oznanjevalk probujajoče se narave ter ob splošnem zanimanju obrazložil o njih najvažnejše. Tovariš Brinar je kot zastopnik učiteljskega v okrajnem šolskem svetu podrobno poročal o delovanju te korporacije. Končal je z besedami: „Učiteljsko naj si izvoli dobrega zastopnika, a zastopnik more biti dober le tedaj, ako ima zavedno učiteljsko za seboj! Po tov. Černeju se je zastopniku izrekla zahvala.

Prihodnje zborovanje se vrši 7. majnika v Celju. Na dnevnem redu bo razgovor o šolskih zamudah, o vprašanjih in volitvah uradne konference in tov. Logar nas bo pa zopet vodil v kraljestvo cvetoče narave. Na polnoštevilno snidenje tedaj!

Učiteljsko društvo za celjski okraj. V četrtek, dne 6. aprila t. l., ob 1. uri pop. pevska vaja v okoliški šoli v Celju. Cenjenje, tovarišice in cenjeni tovariši sosednih okrajev se s tem še posebe prav vljudno prosijo udeležbe.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje letos drugič v četrtek, dne 6. aprila, ob 10. uri dopoldne v ptujski okoliški šoli. Poleg običajnih točk je na vzporedju predavanje tovariša Vekoslava Selinka: „Temelji etike“ in demonstracija pri čebelnjaku tovariša Josipa Wesiaka: „Čebelarjevo delo spomladi.“

Pomlad je tukaj. Vsa priroda se zbuj iz dolgega zimskega spanja in začenja novo življenje.

Pretežna večina tovarišev in tovarišic našega obširnega okraja pušča „nemoteno“ zborovati četrtino učiteljskega in potegovati se za napredek v stanovskih in didaktičnih zadevah. Dne 6. aprila bo gotovo lep spomladanski dan. Vabimo ob tej priliki omenjeno večino, naj se tudi ona zdrani prirodi enako ter naj stopi odpočita med že deloma utrjene prvoboritelje. Čim več nas bo, tem bolj bomo zadovoljni s svojimi uspehi. Saj — „ni večjega veselja nego je veselje nad lastnim delom!“

Ogorelec, t. č. predsednik.

Ljutomersko učiteljsko društvo je zborovalo v četrtek, dne 16. marca t. l., v Franc. Jožefovi šoli v Ljutomeru. Dasitudi je bil kot predavatelj priglasi biviš naš tovariš g. A. Pesek, sedaj višji nadzornik „Prve Češke“, je pokazalo tuokrajno učiteljsko tako malo zanimanja za zborovanje, da je še predsednik eno uro po napovedanem začetku s strahom in vznemirjenostjo štel navzoče člane, ne da bi mogel konstatirati skopčenost. Iz neprijetnega položaja so ga k sreči rešile najbolj oddaljene tovarišice in tovariši, medtem ko nekatere najbližje šole niso poslane niti po enega zastopnika. V resnici jih je lahko s r a m ! Če bodo vsi kazali tako malo stanovske zavesti, potem tužna nam majk!

Predsednik tov. Tomažič pozdravi s presrčnimi besedami g. A. Peska ter mu izroči besedo. G. predavatelj je govoril najprej o „Učiteljski gospodarski in kreditni zadrugi v Celju“. Omenil je, kako se je iz prejšnjega socialnega odseka Zveze zaradi potrebe osnovala zadruga ter potem na raznih primerih pojasnjeval nje namen in njeno praktično vrednost. Poudarjal je dalje, da stoji podjetje na popolnoma realnih tleh, kjer se ni bati prav nobene rizika, in vabil navzoče učiteljsko, da pristopi s kolikor največ deleži. Tudi naše dru-

štvo je pristopilo z enim deležem. V drugem delu svojega govora se je g. Pesek bavil z vprašanjem življenjskega zavarovanja. Poudarjal je njega socialno in gospodarsko važnost ne le za posameznika, ampak tudi za celokupni narod. Posebe pa je naglašal ugodnosti, ki jih ima učiteljsko, če se zavarujemo pri „Prvi Češki“. Za svoja temeljita in zanimiva izvajanja je žel gospod predavatelj odkrito in hvaležno priznanje.

V proslavo štiridesetletnice našega društva priredimo meseca avgusta slavnostno zborovanje s koncertom. Predpriprave so se poverile društvenemu odboru, ki se je še v to svrhu pomnožil z g. ravnateljem Robičem in tovarišem Čehom.

Za prihodnje zborovanje smo določili Sv. Duh na Starigori, kamor poletimo v četrtek, dne 11. majnika t. l. Upam in nađejam se, da mi takratnega poročila ne bo treba začeti s tako pikrimi besedami kakor danes.

Breško-sevniško učiteljsko društvo je zborovalo dne 5. marca 1911. v Brežicah, in sicer ob precejšnjem številu udeležencev. Odzvali so se tudi Bizeljani. Iz Sevnice ni bilo nikogar. Pišee spijo že nekaj časa spanje pravičnega. — Prihodnje zborovanje se vrši na Vidmu dne 7. maja 1911.

Jedro zborovanja sta bili predavanji tovarišev Knapiča in Rismala. Tov. Knapiča predavanje „Prvi početki ljudskega šolskega pod Marijo Terezijo“ je bilo nad vse zanimivo, saj tudi pripoveduje predavatelj v tako poljudnih besedah. Pred Marijo Terezijo ni bilo pravzaprav še nikakih šol na deželi. Če pa je že kaj bilo, je to tako ničevno, da se ne izplača izgubljati besed. Pač pa nas stvar zanima toliko, v kolikor nam kaže grozno siromastvo takratne šole, ki je bila le zakotna šola. Šele Marija Terezija se je začela zanimati za reformacijo lj. šolstva. Naročilo se je okr. glavarjem, da poizvedujejo o stanju ljudskega šolstva v njih področju. Ti so seveda dobivali informacije od župnikov, kvečjemu še od kakega učitelja-mežnarja. Žalostna in prežalostna so ta poročila, ki so jasen dokaz, da je bil vedno največji nasprotnik ljudske izobrazbe — duhovnik. So med njimi izjeme, a teh je kaj malo. Največ jih je odgovorilo, da ni treba nikakih šol, ker bi ljudstvo postalo ošabno in uporno proti duhovski, kakor proti posvetni gospodski. — Tovarišu predavatelju hvala za toli zanimivem predavanju.

Drugo predavanje je bilo o koroškem deželnem poslanu Steinwenderju in njegovem predlogu za skrajšanje šolske obveznosti in drugih enakih predlogih. Taka reformacija ljudskega šolstva kot si jo misli Steinwender, bi baje povzdignila šolstvo kakor tudi kmetijstvo na višjo stopnjo. Steinwender pa bi bolje storil, da proučuje njemu znanejsše stroke, reformacijo ljudskega šolstva pa naj prepusti strokovnjaku, zakaj „le črevlje sodi naj koptar“.

Breško-sevniško učiteljsko društvo stoji na odločnem stališču proti takim in enakim, za našo dobo brezsmiselnim in v pedagoškem oziru jako šepavim predlogom v svrhu reformacije ljudskega šolstva!

Na vrsti so prihodnjič predavanja, določena za uradno konferenco. Društvena pravila ne določajo konverzijskega jezika po zborovanju!

Goriško.

Tolminsko učiteljsko društvo zboruje v šolskem poslopju v Tolminu dne 9. aprila t. l. ob pol 2. uri popoldne.

Dnevni red:

1. Nekatere točke iz dušeslovja, predava g. ravnatelj Viktor Bežek.
 2. Kako deluj moderna šola za telesni razvoj mladine.
 3. Volitev delegatov za Zavezino zborovanje.
 4. Izjava monsig. Pavletiča v okrajnem šol. svetu Goriškem.
 5. Morebitni predlogi in nasveti.
- Z ozirom na 1. točko se vljudno vabi k obilni udeležbi ne le učiteljskega, ampak vsakogar, ki se zanima za ta predmet. Odbor.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonočno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja K 57.343'65.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Politiški pregled.

* **Prvi avstrijski dreadnought,** ki ga spuste v morje dne 24. junija, bo dolg 151 m, širok 21 m in globok 8 m ter bo imel 21.000 tonelat. Nova ladja bo vozila na uro 21 vozlov ali 38-8 km. Stroji obstoje iz treh turbotrojev, ki bodo dajali najmanj 25.000 konjskih moči. Novi dreadnought bo oborožen z dvanajst 30-5 mm topovi, ki bodo nameščeni

v oklopnih stolpih, nadalje razentega še z velikim številom manjših topov. Na ladji bo tisoč mož posadke.

* **Ljudsko štetje v Avstriji.** Po sedaj dognanih podatkih znaša pr-bivalstvo tostranske avstrijske polovice 28.567.898, torej za 2.417.190 več ali za 9-2% več kakor leta 1900. V deceniju 1890—1900 je znašal prirastek 7-2%.

* **Protipoljsko iz Rusije.** „Wil. Wiestnik“ piše, da je od leta 1906 do 1910. ruska vlada v minski guberniji iztaknila 161 tajnih poljskih šol in jih zaprla. V 27 slučajih so glasom policijskih poročil te tajne šole ustanovili duhovniki, v 19 slučajih pa členi razpušene „Oswiate“ v Minsku.

* **Prvi ženski govor** v zbornici je imela gđc. Bogstad v Kristijaniji. Govorila je, da je prijateljica miru in mirovnih sodišč, da bo pa v kljub temu glasovala za praračun za armado, ker je vojaštvo danes le obramba.

Obrambni vestnik.

* **Blamaža klerikalnega časopisja.** „Slovenski Gospodar“ je objavil na uvodnem mestu zadnje številke sledeči zanimivi izjavi: 1. Dne 19. maja 1910 smo objavili v svojem listu članek pod naslovom: „Tri milijone za učiteljsko“. Podpisano uredništvo in podpisani odgovorni urednik izjavljamo, da je bil dotični napad nautemeljen in obžalujemo, da je bilo slovensko napredno učiteljsko s tem člankom izpostavljeno pred celo javnostjo zaničevanju in zasmehu. 2. Dne 30. junija 1910 in dne 21. julija 1910 smo objavili v svojem listu pod naslovom „Šmartno pri Slovenjgradu“ dopise, ki se nanašajo na napad na Ignacija Kalinška in njegovo smrt. Podpisano uredništvo in podpisani odgovorni urednik izjavljamo, da je z ozirom na dognano sodno postopanje popolnoma neutemeljeno izraženo v teh dopisih sumničenje, kakor da bi bila „Narodna stranka“ ali pa gg. Ivan Kac, Franc Verdnik in Jakob Vrečko povzročili napad na pokojnega Ignacija Kalinška. Obžalujemo, da se je z objavo dotičnih člankov škodovalo dobremu imenu omenjenih gospodov. — V Mariboru, dne 11. marca 1911. — Uredništvo. Fran Rakovič, odgovorni urednik. To anonimno uredništvo je bilo v rokah duhovnika in državnega poslanca dr. A. Korošca. Oba članka so izrabljali klerikali v volilnem boju med dr. Verstovškom in Iv. Kacem proti učiteljsstvu in „Narodni stranki“. S tem so klerikali sami priznali, kakih zaničevanja vrednih sredstev so se posluževali v volilnem boju, kjer je šlo bojda za obrambo „verskih svetin“ in gospodarskih koristi slovenskega naroda. Udarec, ki so si ga dali klerikali s to izjavo, je tem hušji, ker rohu pravkar pobožni škof Anton Bonaventura proti neklerikalnim listom, češ, da se poslužujejo samo laži in obrekovanja. Izjava jasno kaže, kam bi se moral Anton Bonaventura najprej obrniti. Vtis izjave bo ostal isti, četudi so klerikali takoj za njo napisali nekaj strupenih napadov na učiteljsko.

Učiteljski vestnik.

(Konec.)

Narodno prosvetno delovanje.*)

1.

Sedaj nam je obdelati še točko: kakšna bi morala biti naša stanovska vzgoja z ozirom na naše narodno-prosvetno delovanje, torej narodni program naše organizacije.

Ze naša stanovska vzgoja bi nam morala razjasniti problem malega naroda in bi nam morala začrtati jasen narodnostni program, ki bi se ne ertal le po merilu političkih strank, temveč bi imel svoje težišče v narodnem problemu samem in bi posegal posebno v njega manjšinskih delo.

Zatorej bi bila prva naloga, da nas tudi naša stanovska vzgoja uvaja v to delo.

2.

Da lahko uspešno delujemo na glasbenem polju, nam je potreba prvič teoretične podlage, t. j. zadostne izobrazbe v tem oziru. Potreba nam je vedeti, pod kakimi pogoji bi se snovalo pevska društva; potreba nam vedeti, kako se ustanove pevskega društva, kako se vodijo in upravljajo, da napredujejo. Ni pa to delo, ki bi se dalo odložiti na poznejši čas, potreba je zato že zgodaj prakse in praktičnega dela. Zatorej ni zanemarjati pouka v tem oziru v šoli in ga je pospeševati tudi zunaj šole s snovanjem medsebojnih pevskih društev in orkestra. Potreba pa je obiskovati glasbene zavode tudi izven šole, da se že večji napotimo med ljudi in ne eksperimentujemo z ljudstvom. Potreba je proučiti v tem oziru položaj med ljudstvom, si določiti taktiko postopanja, se seznaniti s sestavo pravil takim društvom in njih poslovanjem.

Kratko povedano: Potreba je širiti smisel za glasbeno delo; potreba napraviti sistematični načrt za postopanje in potreba je združevati glasbene moči.

*) Pri tem delu se bo marsikdo spominjal Peskove brošure „Na delo med ljudstvo!“ — Vse te ideje se dajo uresničiti po malih izpremembah načrta, a na eno ni nihče mislil: Predpogoj temu delu je temu primerna vzgoja; ki nam vzgoji takih delavcev!

3.

Istotako se nam je telesno vzgojiti najprej samim, če hočemo telesno vzgojevati narod.

Seznaniti bi se nam bilo v tem oziru z načeli Sokolstva, z organizacijo in nje ustrojem, z zgodovino Sokolstva, z vodstvom sokolskih društev, s snovanjem sokolskih društev, s pravili vzornega sokolskega društva, s telovadnim sistemom sokolskim, s slavnostimi možmi v Sokolstvu. Prirejati bi nam bilo vaditeljske tečaje in prirejati še posebne telovadne ure za prakso v posameznih vajah.

Tako vzgojenim bi nam bilo šele misliti na sistematiško prosvetno-narodno delo in le pod takimi pogoji bi lahko privedli naša društva do veljave in upoštevanja, ker vse naše prosvetno-narodno delo bi se moralo vršiti po navodilih naših društev in bi se vršilo po iniciativi teh društev.

Naše prosvetno delo dandanes, pa v kljub dobrim načrtom nima zato uspehov, ker nima prave podlage.

4.

Istotako je predavateljstvo polje, za katero bi se nam bilo že zgodaj pripravljati. Potreba bi se nam bilo pri tem seznaniti z umetnostjo predavateljstva in govornišva teoretično, kakor se že zgodaj vaditi praktično. Potreba bi nam bilo poznati v tem oziru drž. šol. zakon, ki nam na podlagi roditeljskih večerov sam nudi pot do predavateljstva in predavanj. Potreba bi bilo študirati, kako bi pospešili in bolj na praktični način razširili in s primerno taktiko pospešili ta naš delokrog. Potreba bi pa bilo tudi podati osnovne pojme v tehniškem oziru, kako se sklicuje, vodi, itd. predavanja in shode. Tudi v tem oziru bi nam bilo natančno seznaniti se s shodnim zakonom.

Tudi to naj bi izhajalo iz naših okr. učiteljskih društev, v katerih bi se centralizovale vse predavateljske moči in bi si določale in porazdelile vsako posamezno polje in predavateljski delokrog.

5.

Istotako bi se nam bilo izobraziti v ljudskem knjižničarstvu in bi se imeli uvesti v delokrog knjižnice. Potreba bi se nam bilo poučiti, kako se ljudske knjižnice snujejo, kako so pravila, kako se z njimi posluje, kako se pospešuje čitanje, kako bi se na podlagi uč. dr. menjavale knjige, kje bi se dobivale knjige, in si napraviti istotako sistematiški načrt za to delo.

6.

Važno panogo našega prosvetnega dela tvorijo naši prosvetni listi, ki so „Zvonček“, „Naša Bodočnost“, „Domače ognjišče“. Zatorej bi se nam bilo že zgodaj poizveti v delokrog teh listov, bi bilo proučevati njih program, njih slog in vse podrobnosti, ki pridejo tu v poštev. Potreba bi se nam bilo pečati z urejevanjem posameznega lista in z vprašanjem, kako to delo pospešiti, kako razširiti nje in njih delokrog.

7.

Kakor smo pa prej omenili proučevanje zadržništva s stanovskega stališča, tako bi ga morali proučevati z ljudskega stališča, t. j. s stališča našega narodnogospodarskega delovanja, in se morali uvesti tudi v isto.

Poleg vseh teh prevažnih vprašanjih, v katere bi nas morala uvesti naša stanovska vzgoja in nas bi morala usposobiti za to, je tudi važno že naraščaju dati misliti in proučevati, kakšno stališče bi bilo pravo stanovsko stališče napram političkim strankam in kakšno stališče imamo zastopati nasproti raznim strankam v stanu.

* * *

Tak bi torej bil sistematiški načrt naše stanovsko-narodne vzgoje.

Kako ogromno delo nas čaka, kako ogromno je polje naše stanovske vzgoje, koliko časa in sil bo potreba, preden se nam uresniči naša stremiljenja, to spozna le tisti, ki ima jasen pregled čez polje naše stanovske vzgoje in ki gleda v bodočnost in z bodočnostjo.

Toda eno zavest imamo lahko že danes, to namreč, da imamo vsaj jasne smotre za bodočnost — pred seboj.

Kranjske vesti.

—r— **Tovarišu Francu Galetu,** učitelju v Ljubljani, sta umrla ljuba otroka Stanislav in Rozika. — Ko sta se oče in mati vrnili s pogreba Stanislavovega, sta dobila Roziko mrtvo. Pravijo, da so ju pobrale ispiice. Tako kruto prizadetim staršem naše iskreno sožalje!

—r— **Umrl** je dne 20. t. m. na kliniki na Dunaju tovariš Pavel Šilec, nadučitelj v Žireh. Imel je bolezen v grlu, ki ga je ugrabila v najlepših letih. Vrlemu tovarišu časten spomin!

—r— **Od škofjeloškega Sokola** smo prejeli in priobčujemo: II. zlet Gorenjske Sokolske Zupe se vrši v nedeljo, dne 9. julija 1911, v Škofji Loki. Ob tej priliki tudi tamošnje sokolsko društvo razvije svoj prapor. Spričo tega je pričakovati, da stori vsak gorenjski Sokol svojo